

KLJUČNE UGOTOVITVE RAZISKAVE »MLADINA 2010«

Število mladih v Sloveniji upada zelo hitro. V zadnjih desetih letih se je zmanjšalo za 11 odstotkov, v naslednjem desetletju pa lahko pričakujemo kar 20 odstotni upad. Število starejših (65+) prebivalcev na enega mladega se bo do leta 2050 v Sloveniji predvidoma skoraj potrojilo. Takšne demografske spremembe pomenijo, da je z vidika dolgoročne stabilnosti in razvoja slovenske družbe, pomen polne družbene vključenosti in aktivacije potencialov vsakega mladega posameznika večji, kot kadarkoli prej.

Znano je, da so v pozno-modernih družbah prehodi mladih izrazito individualizirani in nepredvidljivi. Odraščanje, ki je bilo v preteklosti pretežno standardizirano in predvidljivo, je v sodobnih razmerah postalo individualni projekt, za katerega je odgovoren vsak sam. To se v naših podatkih med drugim kaže na ravni vrednot, kjer se je edini večji premik zgodil v smeri višanja ravni individualizma in pomena tekmovalnosti. Tudi sicer naši kvantitativni in kvalitativni podatki kažejo da se sodobni mladi v Sloveniji osebne odgovornosti za svoje 'izbirne biografije' dobro zavedajo in se temu tudi zelo dobro prilagajajo.

Vendar pa to ne pomeni, da vloga države in širše družbe glede vzpostavljanja pogojev za uspešno realizacijo prehodov mladih v smeri odraslosti, ni bistvena. Nekateri trendi v tej zvezi kažejo na zanimive posebnosti Slovenije, med katerimi mnoge niso posebej naklonjene uspešnemu prehajanju mladih v svet dela, samostojnega življenja in ustvarjanja lastne družine.

Delež mladih, ki so vključeni v izobraževalni sistem, je v Sloveniji skozi zadnje desetletje naraščal bistveno hitreje v primerjavi s povprečjem držav EU27. Na ravni srednjih šol ugotovljamo, da je splošno počutje mladih v šoli zelo dobro, Slovenija pa ima tudi najnižji delež osipnikov v okviru držav EU27. Polega takšne, prijazne srednje šole, se zdi do mladih izrazito prijazen tudi sistem visokega šolstva. Tako lahko med drugim sodimo tudi na osnovi ugotovitve, da je bil v letu 2008 delež študirajoče populacije med 20. in 24. letom v Sloveniji daleč najvišji v okviru EU27. Takšna rast števila študentov pri tem sovпада z upadanjem deleža BDP namenjenega terciarnemu izobraževanju, kar poraja dvom o vsebinski kakovosti tega izobraževanja. Če je inkluzivnost in prijaznost izobraževalnega sistema mladim lahko všeč, pa po drugi strani ti isti mladi izražajo precejšnje nezadovoljstvo s slabo povezanostjo izobraževalnega sistema in potrebami trga dela. Poleg obsežnega in do mladih prijaznega sistema izobraževanja, se mladi po naših podatkih v povprečju zelo dobro počutijo tudi v svojih izvornih družinah. Po nekaterih raziskavah so slovenski mladostniki v okviru EU27 med tistimi, ki imajo najboljše odnose s starši.

Na drugi strani je stanje na trgu dela za slovensko mladino v evropski primerjavi izrazito nepredvidljivo. Slovenija zaseda prvo mesto v EU27 po deležu začasno zaposlenih mladih (15-24). Delež mladih z redno zaposlitvijo za nedoločen čas je v zadnjem desetletju izrazito upadel. V 29. letu starosti je leta 2000 takšno zaposlitev imelo približno 60 %, leta 2010 pa le še 48 % mladih. V istem obdobju se je tudi občutno povečal delež mladih, ki sebe doživljajo kot brezposelni. V tej zvezi je še posebej zaskrbljujoče hitro povečevanje števila brezposelnih diplomantov. Če je leta 2000 dosežena terciarna stopnja izobrazbe za več kot dvakrat zmanjšala verjetnost, da se mladostnik znajde v položaju brezposelnosti, je ta prednost do leta 2010 skoraj v celoti skopnela.

Položaj mladih v Sloveniji tako v veliki meri določa kombinacija močnih družinskih podpor in dolge vključenosti v (sorazmerno socialno naravnani in prijazen) izobraževalni sistem na eni, in izrazito negotove razmere na trgu dela na drugi strani.

V takšnih razmerah ni presenetljivo, da so slovenski mladi med tistimi, ki se v okviru EU27 najkasneje odseljujejo od svojih staršev. Po naših podatkih k temu, poleg neugodnih pogojev na trgu dela in dolgega obdobja izobraževanja, pripomorejo predvsem sorazmerno ugodni pogoji bivanja pri starših (ki v veliki večini živijo v hišah) in nizka pripravljenost mladih (in njihovih staršev) na prevzemanje tveganja revščine v zgodnjem obdobju ustvarjanja lastnega gospodinjstva.

V tej zvezi velja poudariti pomen osamosvajanja mladih za rodnost v Sloveniji. V 29. letu starosti ima vsaj enega otroka 50 odstotkov mladih, ki živijo v samostojnem gospodinjstvu, med tem ko je takih med mladimi, ki živijo pri starših le dobrih 15 odstotkov.

Glede na doslej povedano lahko torej rečemo, da družbeni okviri (vključno s prevladujočimi kulturnimi vzorci) danes mladim v Sloveniji otežujejo, predvsem pa časovno odmikajo doseganje ključnih mejnikov odraslosti, kot so redna zaposlitev, odselitev od staršev in ustvarjanje lastne družine. Tudi kvalitativni del raziskave je pokazal, da mladi doživljajo stanje, v katerem so se znašli, kot relativno neugodno in težko, še posebej če pogoje svojega odraščanja primerjajo s pogoji odraščanja starejših generacij.

Glede na opisano stanje ne bi smelo biti presenetljivo, da se je mnenje mladih o političnih elitah v zadnjem desetletju občutno poslabšalo in je v letu 2010 izrazito negativno. Mladi izražajo zelo nizko stopnjo občutka lastnega političnega vpliva in se v primerjavi s povprečjem EU27 bistveno manj zanimajo za politiko in politično participirajo. Po drugi strani se med mladimi krepi protestni potencial in udejstvovanje v individualiziranih oblikah politične participacije, predvsem tistih, ki so povezane z informacijsko tehnologijo. V širšem smislu bi torej težko govorili o splošni nezainteresiranosti mladih za družbene zadeve. Vsekakor pa se kaže zelo nizka stopnja zaupanja v aktualne politične strukture.

Proti tezi o družbeni apatičnosti mladih govori tudi ugotovitev, da je slovenska mladina vedno bolj aktivna na področju prostovoljstva, in da je na tem področju bistveno bolj aktivna v primerjavi z mladino iz Nemčije. V zadnjih petnajstih letih se je močno povečala tudi pripravljenost študentov za sodelovanje v prostovoljnih akcijah, ki bi izboljšale položaj mladih.

Tudi naši kvalitativni podatki kažejo na visoko angažiranost mladih, na primer v družini, na področju ekologije, v virtualnem svetu in na drugih interesnih področjih mladih. V okviru prostega časa mladih je v zadnjem desetletju izrazito naraslo ukvarjanje z računalnikom. Kar 82 odstotkov mladih v Sloveniji (skoraj) vsak dan uporablja splet, kar je občutno nad povprečjem mladih iz držav EU15 in EU27. V primerjavi z letom 2000, mladi v letu 2010 bistveno več časa namenjajo tudi ukvarjanju s športom in kulturno-umetniškemu ustvarjanju.

Kljub časovnim zamikom, negotovostim in težavam pri realiziranju prehodov v odraslost, ostajajo mladi v Sloveniji glede svoje osebne prihodnosti približno enako (visoko) optimistični, kot so bili pred petnajstimi leti. Tudi glede prihodnosti naše družbe se pesimizem mladih ni povečal. Povečala pa se je prisotnost občutkov nelagodja v zvezi s pomanjkanjem denarja, stanovanjsko problematiko in negotovostjo glede zaposlovanja. Prav to so problemi, ki se danes v zvezi s položajem mladih v Sloveniji tudi z vidika drugih analiz kažejo kot ključni.

1 DEMOGRAFSKE SPREMEMBE IN MEDGENERACIJSKO SODELOVANJE

1. Mladi v Sloveniji se vedno bolj zgodaj identificirajo z odraslostjo, hkrati pa vedno pozneje uresničujejo realne prehode kot so odselitev od staršev, vzpostavitev ekonomske neodvisnosti in lastne družine.
2. V obdobju 2010-2020 bo število mladih (15-29) v Sloveniji upadlo za dobrih 20 %.
3. Število starejših (65+) prebivalcev na enega mladega se bo do leta 2050 v Sloveniji predvidoma skoraj potrojilo.
4. Velika večina mladih v Sloveniji vidi staranje prebivalstva kot resen problem, odnose med mladimi in starejšimi ocenjuje kot napete in v tej zvezi ne pričakuje sprememb na bolje.
5. Dobrih 40% mladih meni, da je v Sloveniji bolje poskrbljeno za starejše kot za mlade, in da bi se morali starejši odreči delu svoje blaginje v korist mladih.
6. Skoraj dve tretjini vprašanih izraža nezadovoljstvo s splošnim odnosom slovenske družbe do mladih.
7. Najbolj nezadovoljni z odnosom družbe do mladih so tisti, ki imajo, ali lahko računajo, da bodo imeli, težave pri zaposlovanju.
8. Skozi zadnji dve desetletji se občutno povečuje delež mladih, ki živijo v vaseh in majhnih naseljih, zmanjšuje pa se delež mladih v urbanih okoljih.
9. V zadnjem desetletju se je izrazito povečal delež mladih, ki študirajo, kar Slovenijo umešča visoko nad povprečje EU 27 glede vključenosti mladih v izobraževanje. Istočasno se je močno znižal delež mladih, ki imajo kakšnokoli obliko redne zaposlitve.
10. Spremembe na področju poročnosti, rodnosti, ter starosti matere ob rojstvu prvega otroka se umirjajo. V zadnjih petih letih se, predvsem v starostni skupini 25-29 let, kažejo celo premiki v smeri rahlega naraščanja poročnosti in rodnosti.

2 IZOBRAŽEVANJE IN USPOSABLJANJE

1. V letu 2008 je bil delež študirajoče populacije v starosti med 20 in 24 let v Sloveniji daleč najvišji med državami EU 27.
2. Izrazita rast števila študentov v obdobju 2001-2007 sovpada z upadanjem deleža BDP namenjenega terciarnemu izobraževanju, kar poraja dvom o potrebni vsebinski kakovosti tega izobraževanja. Oboje daje osnovo za skrbno načrtovanje razvoja terciarnega šolstva v Sloveniji, kjer se ne priporoča ekstenzivni model. Veliko pomembnejše je ohranjajnje ali zviševanje kvalitete terciarnega šolstva, kar terja dvoje: nadzor nad kvaliteto obstoječih študijskih programov in institucij, ki jih izvajajo, ustrezen model financiranja za kvalitetno izvedbo, selektivnost v prehodnosti, ki naj temelji na sposobnostih ter na angažiranosti študentov. Politika nadaljnega razvoja visokega šolstva je področje, ki bo tudi v medgeneracijskem sodelovanju igrala pomembno vlogo.
3. Delež posameznikov, ki zgodaj opustijo šolanje je bil v letu 2007 med državami EU 27 najnižji prav v Sloveniji. Pomembno je ohranjajnje modelov svetovanja, spremljanja, razvoja in vzdrževanja alternativnih modelov šolanja.
4. Na višjo šolsko uspešnost mladih pomembno pozitivno vplivajo ženski spol, izobrazba staršev (zlasti matere) in ustrezni (avtoritativni oz. demokratični) socializacijskih stili. Spodbujanje družinskih modelov avtoritativne demokratične vzgoje, za razvoj področja je pomembno sodelovanje vseh institucij, ki se ukvarjajo s koncepti starševskih vlog.
5. Angleščino obvlada tri četrtine mladih v starosti 15-29 let, kar je bistveno več kot leta 2000 (60 %). Druge tuje jezike pa mladi v Sloveniji obvladajo vse manj. Ministrstvo za šolstvo naj spodbuja ponudbo učenja drugih tujih jezikov v šolah na vseh ravneh.
6. Večina (več kot 60 %) slovenskih mladostnikov opisuje svoje počutje v srednji šoli kot pretežno ugodno. Koncept permisivne vzgoje v šolskem sistemu je izoblikovan, razvit in implementiran, morda bi kazalo razmišljati o spodbujanju povečane odgovornosti mladega

šolajočega se posameznika za lastno šolsko uspešnost (ni potrebno bremena celotne odgovornosti prenesti na šolo).

7. Med problemi, ki jih mladi identificirajo v slovenskem šolstvu velja izpostaviti (pre)šibko povezanost med izobraževalnim sistemom in trgom dela.

8. Mladostniki v Sloveniji se zavedajo pomena neformalnega izobraževanja, vendar z izjemo tujih jezikov in računalništva, skoraj ne omenjajo sestavin, ki sodijo v podjetništvo, samozaposlovanje in izumiteljstvo. Razvijati je potrebno sistem evalvacije neformalnega izobraževanja v šolskem sistemu.

9. Več kot 92% mladih meni, da se bodo v prihodnosti udeleževali neformalnih oblik izobraževanja.

10. Vključevanje v študij v tujini se je med študenti v zadnjih petih letih več kot podvojilo. Še bistveno bolj (iz 8 % na 24 %) se je povečal delež študentov, ki nameravajo opravljati del študija v tujini.

3 ZAPOSLOVANJE IN PODJETNIŠTVO

1. Po uporabi začasnih zaposlitev med mladimi je Slovenija na prvem mestu v EU

2. Trg dela v Sloveniji je, predvsem ko gre za mlado populacijo, nadpovprečno prilagodljiv. Delež začasno in delno zaposlenih med delovno aktivnimi mladimi (15-24 let) v Sloveniji presega delež, ki ga v enakem segmentu izkazujejo gospodarsko najbolj razvite države Evrope (EU 15) oziroma Evropska unija v celoti (EU 27).

3. Mladi zaposleni v Sloveniji v primerjavi z mladimi zaposlenimi v EU prednjačijo, ko gre za izmensko, sobotno, nedeljsko in večerno delo, v longitudinalni perspektivi pa Slovenija. Pri zadnjih dveh zaposlitvah v »socialnem času« izkazuje trende, ki so nasprotni tistimi, ki jih je mogoče zaznati v gospodarsko najbolj razvitih družbah EU.

4. Delež zaposlenih za nedoločen čas se je v obdobju 2000-2010 skoraj prepolovil, izrazito pa se je povečal delež mladih brez, ali z manj stalnimi oblikami dela.

5. V 29 letu starosti je leta 2000 redno zaposlitev za nedoločen čas imelo približno 60 %, leta 2010 pa le še 48 % mladih.

6. Uradni statistični podatki za zadnje desetletje sicer kažejo trend zmanjševanja brezposelnosti mladih. Vendar pa se je v tem obdobju delež mladih, ki sebe dojemajo kot brezposelne občutno povečal. upoštevajoč takšno definicijo brezposelne osebe, je stopnja brezposelnosti v starostni skupini 15-24, v letu 2000 znašala približno 18 %, v letu 2010 pa kar 25 %.

7. Glede na demografske trende lahko v prihodnosti lahko pričakujemo tendenčno upadanje stopenj brezposelnosti mladih, pri čemer bodo nekateri segmenti iskalcev zaposlitve še vedno v izrazito neugodnem položaju.

8. Če je leta 2000 dosežena terciarna stopnja izobrazbe za več kot dvakrat zmanjšala verjetnost, da se mladostnik znajde v položaju brezposelnosti, je ta prednost do leta 2010 skoraj v celoti skopnela.

9. Mladinska politika se bo v prihodnje zagotovo soočala s sorazmerno velikim in rastočim večjim številom diplomantov in (predvsem) diplomantk, ki ne bodo našli svoji izobrazbi ustrezne zaposlitve.

10. V starostni skupini med 25 in 29 let je po anketnih podatkih raziskave mladina 2010 stopnja brezposelnosti za ženske za več kot dvakrat presejala stopnjo brezposelnosti med enako starimi moškimi.

11. Mladi so v primerjavi z letom 2005 za povečanje zaposlitvenih možnosti v letu 2010 bistveno bolj pripravljeni na geografsko mobilnost in občutno bolj pripravljeni sprejeti začasno zaposlitev.

12. Delež mladih, ki delajo honorarno v zadnjem desetletju skoraj podvojil in v letu 2010 znaša dobro četrtino vseh, ki redno delajo. Pri tem se je občutno zmanjšal delež redno zaposlenih za nedoločen čas.

13. Mladi, ki opravljajo redno honorarno delo so v primerjavi z redno zaposlenimi za nedoločen čas bistveno manj zadovoljni z vsemi vidiki svojega dela.
14. Mladim je pri delu najbolj pomembno to, da je delo zanimivo. Sledi zaslužek in varnost zaposlitve, pomen katere poudarjajo predvsem mlade ženske.
15. Mladi sicer še vedno preferirajo zaposlitev v javnem ali državnem sektorju pred zaposlitvijo v zasebni sferi, vendar se razlika zmanjšuje.
16. Delež samozaposlenih mladih v Sloveniji je nekoliko pod evropskim povprečjem, ob relativno velikih nihanjih v zadnjem času pa je mogoče sklepati na rahel trend naraščanja.
17. Mladi v Sloveniji danes (še posebej mladi moški) preferirajo samozaposlitev pred zaposlitvijo pri nekom drugem, pri tem pa je delež tistih, ki bi danes izbral samozaposlitev višji od povprečja EU 27.
18. Mladi so, ko gre za mnenje o različnih poklicnih skupinah relativno najbolj naklonjeni podjetnikom, najmanj pa politikom. Podjetnike in podjetništvo nasploh ocenjujejo pozitivno.
19. Ustanovitev lastnega podjetja je v percepciji mladih zastopana kot malo verjeten načrt. Glavne ovire mladi vidijo predvsem v nezadostni finančni moči za zagon podjetja, v pomanjkanju idej, okoli katerih bi podjetje organizirali, pa tudi v pomanjkanju lastnih izkušenj, ki so za vodenje podjetja potrebne.
20. Mladi zaznavajo svojevrstno deficitarnost izobraževalnega sistema, na osnovi česar je mogoče sklepati, da bi reforme v smeri večjega spodbujanja podjetniške miselnosti posameznikov lahko pripomogle k ustanavljanju novih in rasti že obstoječih podjetij.

4 POLITIČNA PARTICIPACIJA IN MLADI

1. Mladi v Sloveniji v primerjavi z mladimi v EU27 v povprečju manj konvencionalno politično participirajo.
2. Konvencionalna politična participacija med mladimi v zadnjem desetletju tendenčno upada.
3. Slovenska mladina se v primerjavi z evropskim vrstniki od leta 1995 naprej v povprečju občutno manj zanima za politiko, prav tako pa izmed vseh držav EU27 mladi v Sloveniji politiki pripisujejo najnižji pomen v njihovem življenju.
4. Mnenje mladih o političnih elitah se je v zadnjem desetletju občutno poslabšalo in je v letu 2010 izrazito negativno. Mladi prav tako izražajo nizko stopnjo občutka lastnega političnega vpliva; le 14 % jih zase meni, da se razumejo na politiko.
5. V primerjavi s starejšimi in z vrstniki iz EU, je za slovensko mladino značilna sorazmerno visoka raven protestne politične participacije. Ta potencial v zadnjih dveh desetletjih tendenčno narašča.
6. Politična participacija je v letu 2010 med mladimi v Sloveniji bistveno pogostejša v protestnih, individualiziranih in IKT oblikah, bistveno nižja pa v konvencionalnih, institucionaliziranih, strankarskih dejavnostih. Mladi so v protestnih dejavnostih udeležujejo v večji meri kot starejša populacija.
7. Politično pogosteje participirajo mladi iz družin z višjim socioekonomskim statusom in iz urbanih okolij.
8. Mladi, ki niso zadovoljni z delovanjem demokracije, so manj politično aktivni.

5 PROSTOVOLJNE DEJAVNOSTI

1. Slovenska mladina je v primerjavi s 1995 bistveno bolj aktivna na področju prostovoljstva, bistveno bolj pa je aktivna tudi v primerjavi z nemško mladino. Predlogi za mladinsko politiko:
2. Mladi se izmed vseh oblik participacije najpogosteje udeležujejo prostovoljnih dejavnosti. Poleg vključenosti v zaposlitev in izobraževanje, predstavljajo prostovoljne dejavnosti osrednji mehanizem socialne vključenosti v Sloveniji.

3. V zadnjih petnajstih letih se je močno povečala pripravljenost študentov za sodelovanje v akcijah, ki bi izboljšale položaj mladih.
4. Prostovoljne dejavnosti so pretežno povezane z bolj prilagojenim psihosocialnim razvojem mladih. Pripravljenost pomagati vrstnikom in starejšim je v večjem meri povezana z indikatorji bolj prilagojenega razvoja, članstvo v prostovoljnih društvih (gasilska društva, taborniki ipd.) pa pretežno z negativnimi indikatorji razvoja.
5. Ženski spol, višja starost, prebivanje v urbanem okolju, višja izobrazba respondenta ter višji ekonomski status družine so dejavniki, ki pozitivno vplivajo na večino oblik prostovoljstva.
6. Politične in prostovoljne dejavnosti so med seboj sorazmerno močno pozitivno povezane.

6 SOCIALNA IZKLJUČENOST

1. Dimenzije socialne izključenosti medsebojno niso močno povezane.
2. Sociodemografski dejavniki, ki višajo verjetnost socialne izključenosti mladih so: višja starost, nizka izobrazba očeta in matere, nizek mesečni dohodek, slabši materialni položaj respondentove družine ter odraščanje v urbanem okolju. Socialno izključeni mladostniki torej v pretežni meri izhajajo iz družin z nižjim socioekonomskim statusom kjer v veliki meri prevladujejo avtoritarni socializacijski vzorci.
3. Socialna izključenost se negativno povezuje s številnimi indikatorji psihosocialnega razvoja in fizičnim zdravjem mladih.

7 USTVARJALNOST, KULTURA, PROSTI ČAS

Ključne ugotovitve tega poglavja lahko, skupaj s priporočili za izvajanje mladinske politike, strnemo v naslednjih točkah:

1. V zadnjem desetletju se je v okviru vsakodnevnih dejavnosti izrazilo povečal čas, ki ga mladi namenjajo uporabi računalnika, zmanjšal pa se je čas namenjen gledanju televizije in opravljanju gospodinjskih opravil.
2. V primerjavi z letom 2000 v letu 2010 mladi manj časa namenjajo spremljanju kulturo-umetniških vsebin, bistveno več časa pa namenjajo kulturno-umetniškemu ustvarjanju. Predlogi za mladinsko politiko:
3. V okviru prostočasovnih dejavnosti je v zadnjem desetletju izrazilo naraslo ukvarjanje mladih s športom, ki v letu 2010 (ob računalniških dejavnostih in druženju z vrstniki ter partnerjem) predstavlja najpogostejšo prostočasovno dejavnost, močno pa je v prostem času upadlo ukvarjanje s političnimi dejavnostmi, ki predstavlja najmanj pogosto prostočasovno dejavnost.
4. Višje stopnje receptivne, še posebej pa aktivne kulturne participacije so tesno povezane z višjimi stopnjami politične in civilno-družbene participacije.
5. Fantje so aktivnejši le v okviru športnih dejavnosti, v okviru ostalih pa dekleta. Mladi manj izobraženih staršev so redkeje družbeno-kulturno aktivni in se redkeje ukvarjajo z računalniškimi in športnimi dejavnostmi, pogosteje pa z družinskimi dejavnostmi.

8 VIRTUALIZACIJA VSAKODNEVNEGA ŽIVLJENJA

Ključne ugotovitve tega poglavja lahko, skupaj s priporočili za izvajanje mladinske politike, strnemo v naslednjih točkah:

1. 82 odstotkov mladih (skoraj) vsak dan uporablja splet. Delež takšnih uporabnikov je v Sloveniji nad povprečjem držav EU15 in EU27.
2. Uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije ne izpodriva neposredne medosebne komunikacije, temveč je z njo v veliki meri pozitivno povezana. Pri slovenski mladini podoben pozitiven odnos najdemo tudi med pogostostjo uporabe IKT na eni in kulturnimi, umetniškimi, humanitarnimi in političnimi dejavnostmi na drugi strani.

3. Mladi računalnik uporabljajo predvsem za zabavo in komunikacijo.
4. Z uporabo računalnika v zabavne namene (spletne strani za socialno mreženje, igranje računalniških iger) se pozitivno povezujejo pretežno manj ugodne psihosocialne lastnosti mladih.
5. V obdobju 2002-2008 se je med mladimi v Sloveniji v okviru spremljanja tradicionalnih medijev nekoliko povečala pogostost spremljanja informativnih, zmanjšala pa pogostost spremljanja zabavnih vsebin.
6. Pogostejša komunikacija po telefonu je povezana s slabšim psihosocialnim stanjem posameznika.

9 ZDRAVJE IN DOBRO POČUTJE

1. V zadnjih petnajstih letih v starostni skupini mladih upada umrljivost zaradi prometnih nezgod in samomorov, ki sta najpogostejša vzroka umrljivosti mladih.
2. Zadovoljstvo z življenjem in zadovoljstvo z zdravjem mladih sta primerjalno z drugimi starostnimi skupinami višja. Primerjalno z evropskimi državami so mladi v Sloveniji sorazmerno zadovoljni z življenjem nasploh. Pri oceni zadovoljstva z zdravjem so razlike med evropskimi državami manjše, štiri petine slovenskih mladih pa je s svojim zdravjem zadovoljnih ali zelo zadovoljnih.
3. Več kot dve tretjini mladih v Sloveniji ima normalno težo, glede na leto 2000 pa se povečuje delež prekomerno težkih ali debelih. Več prekomerno težkih ali debelih mladih je med moškimi in na podeželju.
4. Uporaba tobaka in tobачnih izdelkov med mladimi je v blagem upadanju, več mladih pa ima izkušnje z uživanjem alkohola in prepovedanih drog. Pogostejše je uživanje tobaka in alkohola med moškimi, v 'študentski' starostni skupini in v urbanem okolju; izkušnje s prepovedanimi drogami pa so bolj značilne za moške in v urbanem okolju.
5. Če povzamemo vse ugotovitve analize zdravstvenega stanja slovenskih mladih in pri te izvzamemo subjektivne ocene zadovoljstva z življenjem, zdravjem in s telesno podobo, moški po pričakovanju predstavljajo najbolj distinktivno rizično skupino. Ukrepe zdravstvene politike (preventiva z osveščanjem in usmerjanjem) kaže neposredneje usmeriti v to skupino.
6. Glede najpogostejših vzrokov smrti mladih (prometne nezgode, samomori) in zdravju tveganih vedenj so posebej izpostavljena skupina mladi med 19. in 24. letom, tj. 'študentska' populacija. Razmislek bi kazalo usmeriti v usklajeno delovanje zdravstvene preventive znotraj sistema visokega šolstva in v sodelovanju s študentskimi organizacijami.
7. Pri prehrani pa je potrebno posebno pozornost nameniti podeželskim mladim, saj je med njimi za več kot 10 % pretežkih in debelih posameznikov kot jih najdemo primerjalno v urbanih okoljih. Prav tako je priporočeno razmisliti o možnostih usmerjenega osveščanja izpostavljene socialne skupine.

10 EKONOMSKI POLOŽAJ MLADIH

1. Stopnja tveganja revščina med mladimi v Sloveniji je opazno nižja od stopnje tveganja s katero se soočajo mladi v Evropi. Del teh razlik je mogoče pojasniti s pomočjo poznega odhoda slovenskih mladih od doma svojih staršev.
2. Čeprav uradni podatki Eurostata kažejo, da je razpoložljivi dohodek mladih v Sloveniji opazno nižji od povprečja EU 25, pa ti isti podatki nakazujejo, da razpoložljivi dohodek mladih (16-24 let) realno raste, ob upoštevanju razlik v cenah, pa se kupna moč mladih v Sloveniji celo približuje kupni moči mladih, ki prihajajo iz ekonomsko bolj razvitih držav EU (Italija, Nemčija, Avstrija).
3. Analiza ocene skupnega mesečnega razpoložljivega dohodka mladih razkrije, da se povprečni razpoložljivi dohodek mladih v letu 2010 glede na leto 2000 realno ni spremenil in da se giblje okoli 500€. Podrobnejša analiza razkrije, da je slednje posledica dejstva, da se je med mladimi zmanjšal delež redno zaposlenih (ti so v letu 2010 glede na leto 2000 sicer prejemali realno višje

dohodke) in povečal delež honorarno zaposlenih (ki so v letu 2010 glede na leto 2000 prejeli realno nižje dohodke).

4. Longitudinalna analiza razkrije, da je prišlo do spremembe v strukturi virov dohodkov mladih. Tako se je zmanjšal delež tistih, ki prejema redne plače ali socialne prejemke, povečal pa delež tistih, ki prejema štipendije, predvsem pa delež tistih, ki prejema dohodke iz občasnega ali honorarnega, tj. tudi študentskega dela.

5. Iz razgovorov z mladimi je mogoče razbrati, da so mladi s svojim materialnim položajem relativno zadovoljni.

6. Mladi moški zaslužijo več kot mlade ženske in to ne glede na zaposlitveni status. Največje razlike so pri dohodkih samozaposlenih, najmanjše pa pri redno zaposlenih za nedoločen čas. Longitudinalna analiza sicer razkriva, da so se v zadnjih desetih letih razlike med dohodki mladih moških in mladih žensk zmanjšale v okviru treh zaposlitvenih statusov (nedoločen čas, samozaposleni, honorarno zaposleni), povečale pa v okviru dveh zaposlitvenih statusov (določen čas, brez rednega dela).

11 STANOVANJSKE IN BIVANJSKE RAZMERE MLADIH

1. Delež mladih med 25-tim in 29-tim letom, ki živijo v skupnem gospodinjstvu s svojo materjo se je v obdobju 2000-2010 povečal iz 44,4 odstotka na 66,2 odstotka.

2. Materialni dejavniki se kažejo kot zelo pomemben dejavnik verjetnosti, da se mladi odselijo od svojih staršev. Pri starših živi kar dobre tri četrtine mladih (25-29), katerih starši živijo v hišah, sami pa nimajo zaposlitve, in manj kot tretjina takih, katerih starši živijo v stanovanjih, sami pa imajo redno zaposlitev in mesečni dohodek vsaj 1.000€.

3. Mladi se po odselitvi od staršev v svojem novem domu v povprečju ne počutijo nič bolje, kar je jasen znak, da bivanje pri starših mladim v emocionalnem smislu ne predstavlja bistvene prikrajsanosti.

4. Glede na razpoložljive podatke bi lahko bila naraščajoča permissivnost socializacije, poleg zaostrovanja strukturnih pogojev osamosvajanja, pomemben dejavnik podaljševanja obdobja bivanja pri starših v Sloveniji.

5. Iz razpoložljivih podatkov je možno sklepati, da je napredovanje digitalnih in komunikacijskih tehnologij v zadnjem desetletju prispevalo k večji privlačnosti odločitve za bivanje v skupnem gospodinjstvu s starši.

6. Kljub izrazitemu podaljševanju vključenosti v izobraževalni sistem, se ta vključenost ne kaže kot pomemben dejavnik podaljševanja obdobja bivanja pri starših.

7. Naši podatki ne potrjujejo teze, da je naraščanje povprečne starosti, pri kateri mladi zapuščajo dom, povezano s hedonizmom in nepripravljenostjo mladih na sprejemanje odgovornosti.

8. V 29-tem letu starosti ima vsaj enega otroka 50 odstotkov mladih, ki živijo v samostojnem gospodinjstvu, med tem ko je takih med mladimi, ki živijo pri starših le dobrih 15 odstotkov.

9. Mladi v Sloveniji, ne glede na starost svoj bivanjski standard ocenjujejo kot zadovoljiv, saj jih le 1,6 odstotka izraža mnenje, da so stanovanjske razmere, katerim so izpostavljeni, slabe oziroma zelo slabe.

12 GLOBALIZACIJA IN MOBILNOST MLADIH

1. Mladi v Sloveniji imajo do globalizacije ambivalenten odnos. Povezujejo jo tako s »civilizacijskimi« (demokratizacija, svoboda pri delu, potovanjih in študiju) kot tudi z »destruktivnimi procesi« (kulturni kolonializem, onesnaževanje okolja, revščina, kriminal).

2. Izkušnja tujine je med mladimi v Sloveniji večinski pojav in to ne glede na starost ali spol, vendar je ta izkušnja povečini kratkotrajna.

3. Čeprav v Sloveniji delež mladih (15-29 let), ki v tujino emigrira za čas daljši od 12 mesecev, vse od leta 1998 narašča, pa je ta delež še vedno praktično zanemarljiv (leta 2008 je znašal cca. 0,25%).
4. Delež mednarodno mobilnih študentov v Sloveniji je pod Evropskim povprečjem in v longitudinalnem pogledu izkazuje relativno stabilnost. Trend naraščanja je mogoče zaznati le v okviru programa Erasmus, v katerega pa je leta 2008 še vedno bil vključen manj kot odstotek študentske populacije.
5. Med mladimi, ki so vsaj del študijskih obveznosti opravili v tujini prevladujejo dekleta in tisti, ki izhajajo iz materialno boljše situiranih družin.
6. Rezultati kažejo, da pri študijski mobilnosti mladih obstaja sorazmerno velik razkorak med načrtovano in realizirano mobilnostjo.
7. Ko gre za ovire študijske mobilnosti mladih, gre za mešanico objektivnih in subjektivnih dejavnikov, pri čemer velja, da prevladujejo prvi (prenizke finančne spodbude, premalo promocije potencialnih koristi, nepriznavanje v tujini opravljenih obveznosti, odgovornost do obveznosti, ki jih vežejo na domače okolje).

13 VREDNOTE IN VIZIJE PRIHODNOSTI

1. Trend upadanja pomena velikih družbenih tem (npr. politika) in hkraten porast tem zasebne sfere (npr. zdravje, družina, prijatelji) pri slovenskih mladih se nadaljuje. Mladi se interesno usmerjajo na vsakdanje teme, ki se neposredno dotikajo njihovega življenja. Pri tem pa se časovno večja tudi poudarek na individualnosti in tekmovalnosti kot strategiji soočanja z negotovimi in spreminjajočimi se družbenimi razmerami, v katerih mladi živijo.
2. Mladi v Sloveniji so v evropskem merilu nekoliko nadpovprečno ekološko ozaveščeni. V zadnjih dvajsetih letih je ekološka zavest mladih v Sloveniji (kot tudi v primerljivih državah) nekoliko upadla, ves čas pa je bistveno nižja v primerjavi s starejšimi generacijami.
3. Bolj ekološko ozaveščeno se vedejo mladi, ki so starejši, osebno zrelejši, in v širšem smislu družbeno bolj odgovorni.
4. Mladi glede svoje prihodnosti največ nelagodja občutijo v zvezi s pomanjkanjem denarja, stanovanjsko problematiko in negotovostjo glede zaposlovanja. Prav ti strahovi mladih so se v zadnjem desetletju občutno povečali.
5. Mladi so glede osebne prihodnosti izrazito optimistični, glede prihodnosti naše družbe pa bistveno bolj pesimistični.
6. Mladi v Sloveniji so danes približno enako optimistični glede lastne in družbene prihodnosti, kot so bili leta 1995.

14 OSEBNOSTNE ZNAČILNOSTI IN RELIGIOZNOST MLADIH

1. Usmerjenost v prihodnost, povezana s konstruktivnim odnosom do reševanja lastnih življenjskih nalog, je med časovnimi usmerjenostmi najbolj razširjena med mladimi, hkrati pa je najmanj prisotna med najmlajšo starostno skupino.
2. Narcisistična grandioznost je večinski, vendar benigni pojav, narcisistična izkoriščevalnost pa je manjšinski in destruktiven pojav.
3. V obdobju 25-ih let avtoritarnost, kot kazalec antidemokratskega potenciala, kaže neznatno prevlado nad nasprotno usmerjenostjo, čeprav je nekoliko upadel.
4. Trditve, s katerimi smo merili anomičnost, so večinsko sprejete. Obstajajo jasne indikacije, da se je anomičnost mladine v zadnjih treh letih povečala.
5. Odtujenost je izrazito manjšinski pojav, je pa jasno povezana z vsemi najpomembnejšimi 'želenimi' in 'neželenimi' psihološkimi in vedenjskimi pojavi.
6. Med deviantnimi vedenji je najpogostejše uničevanje premoženja, deviantnost pa je pogostejša pri moških.

7. Pri religioznosti gre za nadaljevanje dolgoročnih trendov počasnega upadanja religioznosti, šibkega nastajanja verskega trga, v okviru precejšnje stabilnosti na tem področju. Izobrazba staršev je izrazito negativno povezana z obstojem religioznosti, religioznost je višja pri ženskah.